

ԳԻՐԱԿԱՌՈՒԹՅՈՒՆ.

ԱՄՍԵՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԱՎՆԵՐԻ ԳՐՉՈՒԹԵԱՆ ԿԵՆՏՐՈՆԸ
ԵՒ 1331 ԹՈՒՎԿԱՆԻ ՆՈՐԱՅԱՅՑ ՆԱԲԵԿԸ

Մաշտոցեան Մապենադարանի 2010 թուականի ձեռքբերումների շարքում առանձնապես արժեքատու է Գրիգոր Նարեկացու Մաքեանի՝ 1331 թ. Կիլիկեան Նայասարանի նշանատու Ակներ վանքում գրուած մի օրինակ, որ սրացել է կարգային 11187 համարը¹: Ձեռագրի ուսումնասիրութեամբ պարզուեցին մի շարք մանրամասներ, որոնց թելադրանքով որոշեցինք առ օրս գիտութեանն անյայտ մնացած այս Նարեկի նկարագրութիւնը հրապարակել՝ չսպասելով Մապենադարանի Մայր ցուցակում նրա ներկայացման կարգին, որ, բնականաբար, բաւական ուշ է լինելու:

Մինչ մեր բուն խնդրին անցնելը, հարկ ենք համարում հնարատու համաոգութեամբ ներկայացնել Ակների մենասարանին վերաբերող տեղեկութիւնների ամփոփոյթը եւ կազմել Կիլիկեան Նայասարանի այս ականատու գրչակենտրոնում գրուած ձեռագրերի ցանկը:

Ակների վանքը նույնանուն Ակներ գիւղի (յիշատակուած է 1139 թ.²) մօտակայքում 1198-1203 թթ. կառուցել է Լեւոն Ա. թագաւորը³. այն հայրնի է եղել նաեւ «Ականց անապար», «Ականց վանք», «Ակներավանք» եւ «Ակներս» անուններով: Վանքի տեղն անորոշ է. յայտնի է միայն, որ եղել է Յախումբ եւ Բարձրբերդ գաւառների սահմանագլխին՝ Մարոս գետի ճիւղերից մէկի՝ Պարապիս կամ Ակներ գետի ափին: Ճարտարապետական համալիրի կոթիւքը եղել են Սուրբ Աստուածածին, Սուրբ Առաքելոց եւ Սուրբ Յակոբ եկեղեցիները, որոնց անունները վկայուած են Ակներում սրբեղծուած ձեռագրերի յիշատակարաններում:

Ակների անապարը, Գռների եւ Բարձրբերդի գրչակենտրոնների հետ միասին, մտնել է Յովհաննէս Արքեպիսկոպոս մանրանկարչական «դպրոցի» մէջ, որին բնորոշ են ընդունուած պարկերագրական տեսարաններում նորոյթների ներմուծումը եւ տարրերի բազմազանացման ձգտումը⁴:

Ակներին անդրադարձած մեզ յայտնի առաջին հեղինակը Ղեւոնդ վ. Ալիշանն է⁵. նա ներկայացրել է Ակների վանական համալիրի սրբեղծման եւ նրա գործունէութեան հետ Կի-

1 «Փիւնիկ» հիմնադրամի միջնորդութեամբ ձեռագիրը Երեսնում գնել եւ Մապենադարանին է նուիրել մոնակոյաբնակ մեր բարեկամ Տիգրան Ճիյերճեանը:

2 Նայասարանի եւ յարակից շրջանների տեղանունների բառարան, հր. 1, Կազմեցին Թ. Խ. Յակոբեան, Սյր. Տ. Մելիք-Բախշեան, Յ. Խ. Բարսեղեան, Երեւան, 1986, էջ 140:

3 Տէն Ս. Մելիք-Բախշեան, Ակների գրչութեան դպրոցը.- Բանբեր Երեւանի համալսարանի, 1968/3, էջ 143-4:

4 Տէն Լ. Ռ. Ազարեան, Կիլիկեան մանրանկարչութիւնը XII-XIII դդ., Երեւան, 1964, էջ 76-88:

5 Սիսուման. համագրութիւն Նայկական Կիլիկիոյ եւ Լեւոն մեծագործ, Նաւաբեալ ի Ն. Ղեւոնդեայ վ. Մ. Ալիշան, յուլիսին Մխիթարայ, Վենետիկ, 1885, էջ 153-6, 480, 517, 535:

լիկեան արքայապարան առնչությունները, բերել է իրեն յայտնի ձեռագրերի յիշարակարանների հապուածներ:

Ն. Ն. վրդ. Ալիկեանն այս վանքին նուիրել է արժեքատուր և համապարփակ մի աշխատություն⁶, որի մէջ խօսել է առհասարակ Ալիկերի վարդապետների սրեղծած ձեռագրերի մասին, որոնցից 16ը գրուել են բուն Ալիկեր անապատում⁷: Կարևոր արժանիք է նաև այն, որ Ալիկեանն իր հրապարակման վերջում դրել է Ալիկերի սաների գրած յիշարակարանները:

Ս. Մելիք-Բախշեանն Ալիկերին նուիրում իր յօդուածում⁸ թուարկել է այնպեղ գրուած 12 ձեռագիր, ճշգրտել է վանական համալիրի կառուցման ժամանակը և ենթադրել, որ նրա գործունէութեան աւարտը պէտք է համընկնի Կիլիկեան հայկական թագաւորութեան անկման ժամանակին (1375 թ.):

Մեզ յայտնի վերջինը Ն. եպս. Պողարեանի յօդուածն է⁹, որ ունի «սրեղագրական», «պատմական» և «մշակութային» բաժիններ. վերջինը վերաբերում է Ալիկերի գրչական ժառանգութեանը, այսպեղ 24 կէտով թուարկում է Ալիկերում սրեղծուած 20 ձեռագիր:

Այսպիսով, աւելի քան չորս տասնամեակ Ալիկերին նուիրում նոր ուսումնասիրութիւն չի արուել, մինչդեռ նոյն ընթացքում հրապարակուել են նոր և կարևոր ձեռագրագոյցակներ, ուստի ներկայիս սրեղեկութիւնները համադրեցինք նախորդ ուսումնասիրողներին յայտնի տուեալների հետ և ստացանք Կիլիկեան վանական այս համալիրում սրեղծուած ձեռագրական ժառանգութեան աւելի ամբողջական և ճշգրիտ պատկերը: Նոարատուր եղաւ ցանկել 1215-1337 թթ. ընթացքում այս կենտրոնում գրուած 33 ձեռագիր, որոնցից չորսի մասին, ցաւօք, միայն յիշարակութիւն ունենք (ստորև բերուող ցանկում սրանց կարգային համարներն աստղանիշով են). այդ թում ուր Անտարան, չորս՝ Մեկնութիւնք, երեքական՝ Նարեկ, Շարակնոց և տարբեր բնույթի ճառեր, երկուական՝ Թուղթք Պօղոսի, Պատմագիրք և Ժողովածու, և մէկական՝ Տոմար, Խազգիրք, Նոր կրակարան, Մաշտոց, Ժամգիրք, Մանրոսմունք: Կասկածից վեր է, որ թագաւորական հովանու ներքոյ երկու հարիւրամեակից մի վոքը պակաս գործած կենտրոնում պէտք է գրուած լինեն մեզ յայտնից մի քանի անգամ աւելի ձեռագրեր: Յուսանք, որ ժամանակի ընթացքում ի յայտ կգան և գիտական շրջանառութեան մէջ կդրուեն այժմ դեռևս անյայտ նոր ձեռագրեր, որոնք աւելի ճշգրիտ և կատարեալ կդարձնեն Ալիկերի մասին մեր ունեցած պատկերացումը:

6 Ն. Ներսէս վ. Ալիկեան, Ականց կամ Ալիկերի վանքը. - «Հանդէս ամսօրեայ», Վիեննա, 1948/9-9., էջ 217-250. հմմտ. Ն. Ներսէս վ. Ալիկեան, Մարենագրական հերագօտութիւններ. քննութիւն և բնագիր, հր. Ե., Վիեննա, 1953, էջ 137-96:

7 Ն. Ալիկեանը Ալիկերի անապատում սրեղծուած է համարում նաև Երեանի ՏՊ 345 Աստուածաշունչը (1269-1270 թթ., գրիչներ՝ Բարսեղ եպիսկոպոս և Յովհաննէս եպիսկոպոս Արքայեղբայր. նկարագրութիւնը տես Մայր Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մարենագրարանի, հր. Բ., կազմեցին Օ. Եզանեան, Ա. Զեյթունեան, Փ. Անթարեան, Ա. Քէօշկերեան, Երեան, 2004, էջ 117-34): Այս ձեռագիրը մեր կազմած ցանկի մէջ (տես ստորեւ) չենք ընդգրկել, որովհետև նրա յիշարակարաններում գրչութեան վայրի անուն չկայ, ուստի և նոյն հասնականութեամբ այն կարող է գրուած լինել, ասենք՝ Գռներում կամ Բարձրբերդում, անգամ յարակից որեւէ այլ վանքում: Մաշտոցեան Մարենագրարանի Մայր ցուցակի միւս՝ Ա., Գ., Դ. հատրները (Ա. - կազմեցին Օ. Եզանեան, Ա. Զեյթունեան, Փ. Անթարեան, Երեան, 1984, Գ. - կազմեց Օ. Եզանեան, Երեան, 2007 և Դ. - կազմեցին Ա. Քէօշկերեան, Կ. Սուքիասեան, Յ. Քէօսէեան, Երեան, 2008) այսուհետև յիշարակելու ենք Մայր ցուցակ ՄՄ համառօտումով:

8 Ս. Մելիք-Բախշեան, Ալիկերի գրչութեան դպրոցը, էջ 142-9:

9 Ն. եպս. Ծովական [Պողարեան], Ականց անապատ կամ Ալիկերոյ վանք. - Սիոն, 1969/Ա-Բ., էջ 54-7:

Սպորեւ ժամանակագրական կարգով բերում ենք Ակներում սրելծուած ձեռագրերի ցանկը, ամէն միատրի կարգային համարից յետոյ նշելով նրա թուականը, հաւաքածուն, գոյ-քահամարը, խորագիրը եւ գրչի անունը. ծանօթութիւնների վերջում համառօպումներով նշել ենք նաեւ նախորդ հետազօտողների գործերի մէջ ձեռագրերի յիշատակումութիւնը՝ Ակ.՝Ն. Ն. վ. Ակինեան, Մ-Բ.՝Ս. Մելիք-Բախշեան, Պ.՝Ն. եպս. Պողարեան.

1. 1215 թ., Երուսաղէմի Շճ 94 եւ Երեւանի Շճ 947. Յաճախապարտում, Ճառքնարիւր, գրիչ՝ Պեպրոս¹⁰:

2*. 1247 թ., Թուղթք Պողոսի, գրիչ՝ Ներսէս¹¹:

3. 1257 թ., Պենսիլվանիայի Նաւերֆորդ համալսարանի Շճ 122. Ժամգիրք, գրիչ՝ Յոհաննէս¹²:

4. 1261 թ., Երեւանի Շճ 1481. Ագաթանգեղոս, Պարամութիւն Նայոց, գրիչ՝ Դաւիթ Բջնեցի¹³:

5. 1267 թ., Նոր Զուղայի Ամենափրկիչ վանքի Շճ 31. Նոր կրակարան, գրիչ՝ Բարսեղ կրանաւոր¹⁴:

6. 1273 թ., Երուսաղէմի Շճ 32 եւ Շճ 89. Ժողովածու (Միխայել Ասորու պարմագրութիւն, Մաղաքիա Աբեղայի Թաթարաց պարմութիւն, Թեփիլոսի Ներբողեան, Պարմութիւն վարուց Սրբոյն Ներսիսի կաթողիկոսի), գրիչ՝ Գրիգոր քահանայ եւ Ղազար¹⁵:

7. 1278 թ., Երուսաղէմի Շճ 2341. Տոմար, գրիչ՝ Նայրապետ քահանայ¹⁶:

8. 1287 թ., Երեւանի Շճ 197. Անկարարան, գրիչ՝ Յովհաննէս Արքայեղբայր¹⁷:

9. 1309 թ., Երեւանի Շճ 10523. Մանրասմունք, գրիչ՝ Կարապետ¹⁸:

10. 1311 թ., Երեւանի Շճ 9450. Անկարարան, գրիչ՝ Գրիգոր¹⁹:

10 Մի կազմի մէջ ամփոփուած մէկ ձեռագիրը հնում բաժանուել է երկու մասի. հմմտ. Մայր Յուցակ ձեռագրաց Սրբոց Յակոբեանց, հր. Ա., Կազմեց Ն. եպիսկոպոս Պողարեան, Երուսաղէմ, 1966, էջ 288-9 եւ Մայր Յուցակ ՄՄ, Գ., էջ 1379-84, երկու մասի յիշատակարաններն իրար կողք րեն Նայերեն ձեռագրերի յիշատակարաններ, ԺԳ. դար, Կազմեց Ա. Ս. Մաթեոսեան, Երեւան, 1984 (այսուհետեւ՝ ԺԳ. դ. յիշ-ք), էջ 118-9: Ակ., Մ-Բ., Պ.: Ն. եպս. Պողարեանի Երուսաղէմի ցուցակի այս եւ Է-Ը. (1974 եւ 1977) հատրոնների յիշատակումն այսուհետեւ՝ Յուցակ Երուսաղէմի, Ա., Է., Ը. ձեռով:

11 Տեն Ղ. վ. Փիրղալեմեան, Նշխարք պարմութեան Նայոց, հր. Ա.՝ Մաշտոցեան Մարենադարանի (այսուհետեւ՝ ՄՄ) ձեռ. Շճ 6273, էջ 37ք-38ա եւ ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 138-9:

12 A catalogue of armenian manuscripts in the United States, By Avedis K. Sanjian. University of California press, Berkeley. Los Angeles, London, 1976. Շճ 154, էջ 673-7, ԺԳ. դ. յիշ-ք, 292-3:

13 Մայր Յուցակ ՄՄ, Դ., էջ 1379-82, ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 304-7: Ակ., Մ-Բ., Պ.:

14 Յուցակ հայերեն ձեռագրաց Նոր Զուղայի Ամենափրկիչ վանքի, հր. Ա., Կազմեց Սմբար Տէր-Անտիսեան, Վիեննա, 1970, Շճ 31, էջ 46-8 (այսուհետեւ՝ Յուցակ Նոր Զուղայի, Ա.), ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 355-6: Ակ.՝ ունեցել է ձեռագրի երեւի ո՛չ ամբողջական նկարագրութիւնը, ուստի եւ գրչի անունը չի իմացել:

15 Յուցակ Երուսաղէմի, Ա., էջ 144-7, 280-3, ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 427-30, 432-3: Ակ., Մ-Բ., Պ.:

16 Յուցակ Երուսաղէմի, Է., էջ 464-7, ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 484-5: Պ.:

17 Մայր Յուցակ ՄՄ, Ա., էջ 845-50, ԺԳ. դ. յիշ-ք, էջ 606-7: Մ-Բ., Պ.:

18 Յուցակ ձեռագրաց Մաշտոցի անուան Մարենադարանի, հր. Գ., Կազմեց Ա. Մալխասեան, Երեւան, 2007, էջ 102-3: Յուցակիս այս եւ նախորդ՝ Ա-Բ. (Կազմեցին Օ. Եզանեան, Ա. Զեյթունեան, Փ. Անթաթեան, Երեւան, 1965 եւ 1970) հատրոններն այսուհետեւ յիշատակելու ենք Նամառօք ցուցակ ՄՄ ձեռով:

19 Նամառօք ցուցակ ՄՄ, Բ., էջ 931: Մարթէոսի անկարարանը, անկարարանիչների նկարները եւ անուանաթերթերը արուել են անելի վաղ՝ Կիպրոսում. գրիչը, որի անունը մեզ յայտնի չէ, մահացել է, եւ ձեռագիրն աւարտի է հասցուել Ակներում (րեն ձեռ. 9450, 373ա): Պ.:

11. 1311 թ., Զմիռնիայի Սուրբ Սյրեփանոս եկեղեցու Ն^{ոթ} 4. Անկարա, գրիչ՝ Գրիգոր²⁰;
12. 1312 թ., Բրիտանական գրադարանի ձեռ. Ն^{ոթ} 18603. Շարակնոց, գրիչ՝ Գրիգոր վրդ. Վանահայր (սկսել է ձեռագիրը) և Ներսէս քահանայ (աւարտել է)²¹;
13. 1313 թ., Երևանի Ն^{ոթ} 821. Ժողովածու (Ացուրդք Եփրեմի), գրիչ՝ Գրիգոր վրդ. Վանահայր (թ. 1-98, 240-3) և Յոհաննէս (թ. 92-239)²²;
14. 1313 թ., Նոր Զուղայի Ամենափրկիչ վանքի Ն^{ոթ} 40. Անկարա, գրիչ՝ Ներսէս Կալեցի²³;
15. 1315 թ., Երուսաղէմի Ն^{ոթ} 2311. Թուղթք Պողոսի, գրիչ՝ Յովհաննէս քահանայ²⁴;
16. 1319 թ., Երևանի Ն^{ոթ} 3589. Գրիգոր Նարեկացի, Մարտան ողբերգութեան, գրիչ և սրագող՝ Վարդան վարդապետ²⁵;
- 17*. 1322 թ., Առակք Սողոմոնի և Գիրք Յորայ, Գրիգորի Նիսացոյ քարոզք և Մեկնութիւն Ժողովողին, գրիչ՝ Մինաս²⁶;
18. 1323 թ., Վիեննայի Ն^{ոթ} 342. Անկարա, գրիչ՝ Վարդան վարդապետ²⁷;
19. 1324 թ., Երևանի Ն^{ոթ} 8187. Անկարա, գրիչ՝ Վարդան վարդապետ²⁸;
20. 1325 թ., Երևանի Ն^{ոթ} 1414. Յովհան Ոսկիբերան, Մեկնութիւն թղթոցն Պողոսի, գրիչ՝ Գրիգոր քահանայ²⁹;
- 21*. 1325 թ., Ճառքնարիք, գրիչ՝ Գրիգոր քահանայ³⁰;
22. 1325 թ., Նոր Զուղայի Ամենափրկիչ վանքի Ն^{ոթ} 379. Մեկնութիւն թղթոյն առ Կողոսացի և աղօթից Յովհաննու Անկարաբնիկ, գրիչ՝ Գրիգոր³¹;
23. 1325 թ., Նալչայի Սուրբ Քառասուն մանկունք եկեղեցու Ն^{ոթ} 141. Ներքող կամ ճառ խաչի, գրիչ՝ Գրիգոր Ալներցի³²;

20 Յուցակ հայերէն ձեռագրաց ի Կեսարիայ, Զմիռնիայ և ի շրջակայս նոցին, Նկարագրեց Տրդատ եպիսկոպոս Պալեան, Կազմեց Գեորգ Տէր-Վարդանեան, Երևան, 2002 թ., Ն^{ոթ} 89, էջ 112-3: Հայերէն ձեռագրերի յիշարակարաններ. ԺԴ. դար, Կազմեց Լ. Ս. Խաչիկեան, Երևան, 1950 (այսուհետև՝ ԺԴ. դ. յիշ-ք), էջ 81:

21 A Catalogue of the armenian manuscripts in the British Museum, By Frederick Cornwails Conybeare, London, 1913, Ն^{ոթ} 46, էջ 92-96, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 87-8: Ալ., Մ.-Բ., Պ.:

22 Մայր ցուցակ ՄՄ, Գ., էջ 853-58, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 97: Ալ., Մ.-Բ., Պ.:

23 Յուցակ Նոր Զուղայի, Ա., էջ 62-3, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 97: Պ.:

24 Յուցակ Երուսաղէմի, Է., էջ 413-5: Ալ., Պ.:

25 Համառօտ ցուցակ ՄՄ, Ա., էջ 1045, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 158: Պ.: Գրիգոր Նարեկացի, Մարտան ողբերգութեան, աշխատասիրութեամբ՝ Պ. Մ. Խաչատրեանի և Ա. Ա. Ղազինեանի, Երևան, 1985, էջ 63-5 (այսուհետև՝ Նարեկ, քննական):

26 Գ. Վ. Սրուանդեանց, Թորոս աղբար, մասն Բ., Կ. Պոլիս, 1884, էջ 389, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 178: Ալ., Մ.-Բ., Պ.:

27 Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Մարենադարանին Միսիթարեանց ի Վիեննա, Կազմեց Ն. Յակովլոս վ. Տաշեան, Վիեննա, 1895, էջ 789-80 (այսուհետև՝ Տաշեան, Յուցակ), ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 186: Ալ., Մ.-Բ., Պ.:

28 Համառօտ ցուցակ ՄՄ, Բ., էջ 690, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 190: Ալ., Մ.-Բ., Պ.: Ձեռագիրս վրիպմամբ 1325 թ. ներքոյ է նշուած հերթեալ մեքենագիր ցուցակում (Մարենադարանի գրադարանի անգլերէն Ն^{ոթ} 1258). Էրոլ Ֆ. Ռոդս, Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Ասորուծաշէնքի (Հայաստան, Աղբրեջան, Վրաստան, Ուկրայինա, Մոսկուա, Լենինգրադ, Բուլղարիա, Ռումինիա, Թուրքիա), Ն^{ոթ} 446 (Վրաստան՝ Ախլցխա), էջ 162, 168:

29 Մայր ցուցակ ՄՄ, Դ., էջ 1207-12, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 194-5: Մ.-Բ., Պ.:

30 Եղեղ է Վենետիկի Ն^{ոթ} 1706 ձեռագրի նախագաղափար օրինակը. յիշարակարանը տնէն Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց մարենադարանին Միսիթարեանց ի Վենետիկ. հր. Բ. Յօրինեց Ն. Բ. վ. Սարգիսեան, 1924, Ն^{ոթ} 238, էջ 571-572, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 196: Պ.: Վենետիկի ցուցակի միւս Գ. (Յօրինեցին Ն. Բ. Սարգիսեան և Ն. Գ. Սարգսեան, Վենետիկ - Ս. Ղազար, 1966) և Զ. (Յօրինեց՝ Սահակ վրդ. Ճեմճեմեան, Վենետիկ - Ս. Ղազար, 1996) հատորներն այսուհետև յիշարակելու ենք Վենետիկի ցուցակ Գ. և Զ. ձեռով:

31 Յուցակ Նոր Զուղայի, Ա., էջ 579-80: ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 195: Ալ.:

32 Յուցակ ձեռագրաց Նալչայի Սուրբ Քառասուն մանկունք եկեղեցոյ և մասնաւորաց, Կազմեց Արարատագ

24. 1326 թ., Վենետիկի Տճ 1187. Գրիգոր Նարեկացի, Մարեան ողբերգութեան, գրիչ՝ Սերովբէ³³:

25. 1328 թ., Երուսաղէմի Տճ 2438. Խազգիբբ, գրիչ՝ Կարապետ քահանայ³⁴:

26. 1329 թ., Նոր Զուղայի Ս. Ամենափրկիչ վանքի Տճ 42. Անուարան, գրիչ՝ Կարապետ քահանայ³⁵:

27*. 1329 թ., Յովհան Ոսկերեան, Մեկնութիւն Մարթէի, գրիչ՝ Վարդան³⁶:

28. 1331 թ., Երևանի Տճ 11187. Գրիգոր Նարեկացի, Մարեան ողբերգութեան, գրիչ՝ Թորոս:

29. 1332 թ., Երևանի Տճ 1347. Յովհան Ոսկերեան, Մեկնութիւն Յովհաննոս, գրիչ՝ Գրիգոր քահանայ³⁷:

30. 1334 թ., Կեսարիայի Սուրբ Կարապետ եկեղեցու Տճ 11. Անուարան, գրիչ՝ Սերովբէ կուսակրօն քահանայ³⁸:

31. 1335 թ., Վենետիկի Տճ 486. Մաշտոց, գրիչ՝ Կոստանդին երէց³⁹:

32. 1337 թ., Երևանի Տճ 10689. Շարակնոց, գրիչ՝ Գրիգոր քահանայ⁴⁰:

33. 1337 թ., Կ. Պոլսի պապրիարքարան. Շարակնոց, գրիչ՝ Կարապետ⁴¹:

Այժմ դառնալից նորայայտ ձեռագրին: Գրիգոր Նարեկացու՝ 1101-1103 թթ. գրուած Մարեան Ողբերգութեան երկն իր ոգեղէն եւ բանաստեղծական գեղեցկութեան շնորհիւ շարարագ մոծունեց հայկական գրական մշակոյթի մէջ սա հասարարում է մեզ հասած ձեռագիր օրինակների թէ՛ բազմաքանակութեամբ եւ թէ՛ նրանց գրչութեան վայրերի լայն աշխարհագրութեամբ: Նրա ձեռագրերն ունեն թէ՛ կորուստներ, թէ՛ յատկումներ: Պ. Մ. Խաչատրեանի եւ Ա. Ա. Ղազինեանի երկարամեայ աշխատանքի շնորհիւ ստեղծուած՝ Նարեկի քննական բնագրով այժմ հնարարութիւն ունենք ոչ միայն վայելելու Մարեանի անաղարարութիւնը, այլեւ ծանօթանալու նրա արարեր մանրամասների հետ, որոնք վերաբերում են նրա թէ՛ բուն նիւթին, թէ՛ ձեռագիր օրինակների պարամութեանը:

Նորայայտ Նարեկը պարկանում է քննական բնագրի Բ. ձեռագրախմբին⁴² եւ գրեթէ արառացի արարարում է այդ խմբի հնութեամբ երկրորդ ձեռագրից՝ ՄՄ Տճ 3589, քննականի ձեռ. ա, որը եւս նոյն Ակնների անաղարարում 1319 թուականին գրուել է նոյն վանքի միարան

արքեպ. Սիրմեան, Երուսաղէմ, 1935, էջ 244-6, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 196: Ակ.՝ թուարարում է 1335 թ.:

33 Վենետիկի ցուցակ, Զ., Տճ 1034, էջ 523-6, Ակ., Մ-Բ.:

34 Երուսաղէմի ցուցակ, Ը., էջ 82-5: Պ. - բնորոշումը՝ Մանրասմունք:

35 Նոր Զուղայի ցուցակ, Ա., էջ 64-5, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 219: Պ.:

36 Եղել է Վիեննայի Տճ 1465 ձեռագրի նախագաղափարը. յիշարակարանը րեն Յուցակ հայերէն ձեռագրաց Միաթարեան մարեննադարանին ի Վիեննա, հ. Գ., Կազմեց Ն. Օգոստինոս Մերովեան, Վիեննա, 1983, էջ 216-8, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 219-20: Ակ., Մ-Բ.:

37 Մայր ցուցակ ՄՄ, Դ., էջ 1033-42, ԺԴ. դ. յիշ-ք, էջ 251-2: Ակ., Պ.:

38 Յուցակ հայերէն ձեռագրաց վանուց Ս. Կարապետի եւ Ս. Դանիէլի ի Կեսարիա, Կազմեց Տրդար եպ. Պալեան, Վիեննա, 1963, էջ 27: Ակ., Պ.:

39 Վենետիկի ցուցակ, Գ., Տճ 367, էջ 343-6: Ղ. Ալիշանի (րեն «Միսուն», էջ 155) հետեողութեամբ՝ Մ-Բ. այս Մաշտոցը թուարել է 1326 թ.:

40 Նամասոյր ցուցակ ՄՄ, Գ., էջ 164:

41 Յուցակ ձեռագրաց որ ի Նանդէս ամսօրեայ, Խմբարարութեամբ Ն. Նամագասպ Ոսկեան, Վիեննա, 1976, էջ 53, Կ. Պոլսի Տճ 10:

42 Քննական բնագրում Մարեանի ձեռագրերը դասում են երեք խմբի. րեն Նարեկ, քննական, էջ 16-24:

Վարդանի ձեռքով՝ իր իսկ համար (տե՛ս վերը՝ շարքիս Ն⁶⁰ 16): Մեր Նարեկը, բնականաբար, ունի այս խմբին բնորոշ բոլոր յարկանիշները.

ա. ԿԲ. և ԿԳ. գլուխները երևառաջ են դրում:

բ. Զ. գլխի 25րդ տողից յետոյ կայ. «Ոչ թերի, քան զերբայականին խուժանին կապա-
ղութին՝ / Ընդդէմ արարչիդ համբարձայ, / Ոչ նուազ, քան զաստիճանարկիցն՝ գրայ
հանդէս / Եւ ոչ խորշեցայ ի յուրացութենէ սրելո՞ծողիդ բնաւիցս» (14ա):

գ. Ժ. գլխի 32րդ տողից յետոյ կայ. «Նա զի և ի մահ մեղուցեալն, / Եւ ի մեկտաւս այսոցն
կրկին ընկնուզեալն, / Եւ յանդունդս չարեաց սուզեալն / Ունի զայս նշոյլ փրկութեան կենաց՝ /
Վերսքին գրանել սովաւ ելս քառութեան, / Իբր պարպաւորն աչաց անձրեւով յամենակալին
գթութեանց / Կրկին բարգաւաճեալ երկիր, նուիրեալ Նոգոյն Աստուծոյ, / Ամենահրաշ ծաղ-
կաւոր գրաւ» (23ա):

դ. ԺԲ. գլխի 88րդ տողից յետոյ կայ. «Փառաբանողաց երկնագումար խմբից երգակ-
ցեալ՝ / Յերկինս առաքել, / Զի դու փառաւորեալ ես յամենայն արարածոց / Յաւիտեանս
յաւիտենից, / ամէն» (29ա):

ե. ՆԱ. գլխի 108րդ տողն ամբողջական է. «Փոյթ խնամով ի չարիս, միշտ անառակ որ-
դիս» (185ա):

զ. ՆԱ. գլխի 132րդ տողն ամբողջական է. «Մարգարէածին տեսանալն ընդ ամաղէ-
կացոյն առաջի Տեառն սպանանէ» (185բ):

Թե՛ւ գաղափար օրինակը միասին է, իսկ Թորոս գրչին՝ երկսին, սակայն Թորոսն իր
օրինակությունն արել է հիմնականում հարազատօրէն, որ ցոյց են տալիս մի շարք առանձ-
նայատկություններ.

1. Նա նոյնութեամբ գրել է Վարդանի օրինակի լուսանցներում առկայ բացթողում-վրի-
պակների սրբագրում-լրացումները («ընդ» 11187, 32բ և 3589, 39ա, «տի տր» (=ամենայնի
Տէր)՝ 11187, 38բ և 3589, 46ա, «գամբեան»՝ 11187, 63ա և 3589, 74բ, «ասելոյն»՝ 11187, 105բ
և 3589, 124ա և այլն), յիշարակագրությունները՝ պահպանելով նրանց շրջանակները, յի-
շարակարանները, որոնցում անբաժնիչության դեպքում կարարել է փոփոխություններ⁴³:

2. Նարեկի Է. գլխի վերջում (17բ-19ա) կայ մի յատկեալ հատում, որը կայ նաև Ն⁶⁰
3589 ձեռագրում, որ այս հատումն ունեցող՝ մեզ հասած հնագույն ձեռագիրն է⁴⁴:

3. Ձեռագրի արտաքին լուսանցներում առկայ է թերթակալում՝ ճիշտ ինչպէս Ն⁶⁰ 3589ում,
որ այս դարաշրջանի ձեռագրերի համար բնական սակաւադէպ է և մեր գրքարուեստի
պարմության համար կարևոր:

4. Թորոս գրիչն «ի» նախդրի վրայ միշտ գոյգ կէտ է դրել՝ ճիշտ ինչպէս Ն⁶⁰ 3589ում է:

Այս փաստն առաւել արժեքաւոր է դարձնում Մարենադարանի նոր ձեռքբերումը, քանի
որ քննական բնագրի Բ. ձեռագրախմբի հնութեամբ երկու ձեռագրերն էլ թերթերի կորուստ-
ներ ունեն⁴⁵:

43 Ձեռագրի՝ ստորեւ բերվող նկարագրության մէջ նշել ենք ՄՄ Ն⁶⁰ 3589 ձեռագրի համապատասխանություն-
ների էջահամարները:

44 Նարեկ, քննական, էջ 988-91: Առիթն օգտագործելով և մասնագետների ուշադրությունը մէկ անգամ եւս այս
անյայտ «բանաստեղծի» սրելո՞ծագործութեան վրայ հրաւիրելով, Նարեկի նոր օրինակի նկարագրության մէջ այս
յատկումը բերել ենք ամբողջութեամբ, քանի որ գաղափար օրինակի համեմատ ունի որոշ տեղի ուղիղ կամ նա-
խընտրելի տարբերություններ. գաղափարի ձեւերը նշել ենք որպէս ծանօթություն:

45 Նարեկ, քննական, էջ 16, 61-5:

Այժմ՝ ձեռագրի նկարագրությունը, որ արել ենք ընդարձակ նկարագրությունների սկզբունքով լրիւ բերելով խորագրերը, ապա՝ սկզբնապաշտի և վերջնապաշտի՝ ամփոփ իմաստ արտայայտող կտորներ. այստե՛մ եր նպատակն այն է, որ հետաքրքրուող մասնագէտները հիմնական խնդիրներում բաւարարուեն այս նկարագրութամբ և ձեռագրին դիմելու հարկ ունենան միայն մանրամասների համար.

ԳԷՈՐԳ ՏԷՐ-ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԴԱԻԻԹ ՂԱԶԱՐԵԱՆ

11187

ԳՐԻԳՈՐ ՆԱՐԵԿԱՅԻ, ՄԱՏԵԱՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԵԱՆ

ԱԿՆԵՐ

92. - 1331

ԳՐԻԶ, ՍՏԱՅՈՂ՝ ԹՈՐՈՍ, ՈՐԴԻ ԳՐԻԳՈՐԻ:

ԹԵՐԹ՝ 281 (գրչի ձեռքով թերթերի արտաքին լուսանցներում թերթակալում՝ Ա.-ՄՀԷ., որ է թ. 1-273, թ. ձԾ.ից թուիչք ձԾԲ., ձԾԵ.ից թուիչք ձԾԸ.): ՊՐԱԿ՝ Ա.-ԴԻX12 (Ա. 9, ԻԴ. 8): ՆԻԻԹ՝ թուղթ: ՄԵԾՈՒԹԻԻՆ՝ 17,5-17x12: ԳՐՈՒԹԻԻՆ՝ երկսիւն (14,5,9.5-10): ԳԻՐ՝ բոլորգիր: ՏՈՂ՝ 23: ԿԱԶՄ՝ դրոշմազարդ շաղանակագոյն կաշի, միջուկը՝ տախտակ, աստառը՝ կանաչ եւ դեղին դրոշմազարդ մետաքս. լուսանցակողերը՝ կարմիր:

ՄԱՆՐԱՆԿԱՐԶՈՒԹԻՒՆ գրչի՝ ձակատազարդ՝ 1ա: Լուսանցազարդ՝ բուսական (1ա), թռչնային, խաչ: Զարդագիր՝ թռչնագիր (1ա): ԳՈՅՆԵՐ՝ վարդագոյն, սեւ:

ՎԻՃԱԿ՝ բաւարար. կազմի կաշին մաշուած, փեղկերի հիմքերում կաշին ձեղքուած, երկու կապիչները, փայտէ գամերը եւ դռնակն ընկած, 4 թերթ ընկած՝ երկուսը սկզբից (հաւանաբար պահպանակի դեր են ունեցել), 1ական՝ 9-10 եւ 273-274 թերթերի միջեւ: Խոնաւութիւն տեսած, թերթերը դեղնած, թ. 1-6, 11-109, 225-249՝ ցեցի անցքեր: Ձեռագրի երեք թերթ տեղաշարժուած էին, այժմ տեղադրուած են իրենց ճիշտ տեղերում՝ թ. 274 եւ 275 եղել են թ. 9-10ի միջեւ, իսկ թ. 10ը՝ թ. 33-34ի միջեւ:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1ա Դրունք յոքնաթախանձ բանից աւգտակարաց ապաշաւանաց հոգէշահ խրատուց անձին ըստգտանաց զլշականաց կանոնաց կենաց կամաւորական յանձնառութեանց աներեւութից յայտնութեանց մեղանաց խոստովանութեանց, ցուցմունք զաղտնեաց, տարածմունք ծածկեցելոցն, յանդիմանութիւնք թաքուցելոցն, սպեղանիք զաւրաւորք վիրաց անբժշկականաց, դեղք

ազդողականք ցաւոց ան[տ]եսականաց, հնարաւորութիւնք բազմամասնեայ երկանց վտանգից ի դիմաց կարեաց ամենից բնութեանց, առիթք արտասուաց, պատճառք աղաւթից, ի խնդրոյ հայցմանց հարց միանձանց եւ բազմաց անապատականաց ասացեալ Մատեան ողբերգութեան Գրիգորի Նարեկայ վանից վանականի, հոգեմատեան հռետորի եւ Հայոց փիլիսոփայի

ա. 1ա-2բ ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ: Բան առաջին ~ Զայն հառաչանաց հեծութեան ողբոց սրտից աղաղակի... Գովեալ ի փառս անճառս անսահմանելի բարձրութեան, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

բ. 2բ-6ա Բան Բ. Վերստին յաւելլուած կրկին հեծութեան նորին հսկողին առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, քանզի առ բարձրեալն Աստուած յաւաւորական շրթամբք կարդաս... եւ անդր քան զպայման սահմանի իմանալեացն յաւիտենից. ամէն:

գ. 6ա-9բ Վերստին յաւելլուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ: Բան Գ. ~ Տէր իմ, Տէր տուիչ պարգեւաց, ինքնաբուն բարի... զայս կարգեալ սահման ողբոց մատենի սկզբնեցելոյ յանուն քո /// [բարձրեալ, զսկսեալս իմ դու կատարեա... եւ ընդունիս փառս յամենեցունց. ամէն]⁴⁶:

դ. 10աբ [Բան Դ. Վերստին յաւելլուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ: ~ Եւ քանզի սկիզբն կալայ խաւսել ընդ քեզ... վերնական զաւրքն ողբացեալ] եւ ստորնայինքն բերկրեցեալ... որ ունիս զամենայն, եւ ի քէնէ ամենայն, եւ քեզ փառս յամենեցունց. ամէն:

ե. 10բ, 20աբ, 12ա-13ա Բան Ե. Վերստին յաւելլուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խո[ս]ք* ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, ես երկրածինս մարդ... եւ անոխակալութեամբ մատչել առ այցելութիւն դատապարտելոյս, Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ, քեզ փառք յամենայնի. ամէն:

* Այս բառը երբեմն գրել է այսպէս՝ առանց «ս»ի:

զ. 13ա-5բ Բան Զ. Վերստին յաւելլուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց ստրէ խո[ս]ք ընդ Աստուծոյ ~ Իսկ արդ, զի՞նչ բարւոք գոյ առ այս... զի նոքաւք եւ զայլսն իմաստասիրեսջիք, թեպէտ եւ ոչ բովանդակապէս:

է. 15բ-17բ Բան Է. Վերստին յաւելլուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ

46 Այս եւ յաջորդ լրացումները ըստ Նարեկ, քննականի:

զի մի՛ զփրկութեանն վստահութիւնն ի սպառ կտրեցից... երկնաւոր թագաւորին վճռաւն կնքելոյ, թէ՛ ոչ գիտեմ զքեզ:

ը. 19աբ, 11ա Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ: Բան Ը. - Եւ արդ, զի՞նչ գործեսցես, անձն իմ կորուսեալ... եւ ի հոգեւոր հարստութեանց, եւ հատուածեալդ յաւրհանգիստ:

թ. 11աբ, 21ա-2ա Բան Թ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խո[ս]ք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, զի՞նչ արժանաւոր ըստ քեզ բամբասանս շարագրեցից... յերկինս եւ յազգս հարցն եւ ի ծնունդս նոցա եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ժ. 22ա-4ա Բան Ժ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, քանզի միապէս մատնէ կորստեան... որով եւ յուսաս աներեւութից պարգեւաց նորին, նմա փառք յաւիտեանս. ամէն:

ժա. 24ա-7ա Բան ԺԱ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, ես յետինս դաւանողաց, ունայն ի բարեաց... աւրհնաբանեալ իսկութեանն եւ մի աստուածութեանն՝ զաւրուութիւն եւ արքայութիւն, մեծութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

ժբ. 27ա-9ա Բան ԺԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, քանզի յաւէտ յառաջնում զղջմանն... զի դու փառաւորեալ ես յամենայն արարածոց աւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ժգ. 29ա-30բ Բան ԺԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ - Աստուած բարերար հզաւր, ահաւոր, Հայրդ բարի ողորմութեանդ շնորհի... քաղցրութիւն, փրկութիւն, քաւութիւն եւ փառք յամենեցունց յաւիտեանց ազգաց. ամէն:

ժդ. 30բ-2բ Բան ԺԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ - Պաղատիմ առ քեզ, լուսոյ ճառագայթ... բարեգութ, զաւրեղ, անքնին, անեղծ, ահաւոր, աւրհնեալ միշտ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ժե. 32բ-5բ Բան ԺԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ - Իսկ դարձեալ աստուածս վերստին առ նոյն հեծութիւն սրտիս... քաղցրութեան ճաշակաց աղբւր, միայն աւրհնեալդ յամենայն յաւիտենից. ամէն:

Ժզ. 35բ-6բ Բան ԺԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, դու միայն Աստուած երկնաւոր, բարձրեալ, բարեգործ... զի հանգիցէ յիս ամենակալ Հոգիդ խաղաղութեան, եւ քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Ժէ. 36բ-8բ Բան ԺԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօ[ս]ք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, աղաչեմ զխնամակալդ վտանգաւորաց... նորին իսկ սակով սիրելն կարգեսցի, եւ քեզ փառք յամենայնի. ամէն:

Ժը. 38բ-41բ [Բան ԺԸ]. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, ես ծնունդս մեղաց, որդիս մահացու երկանց... լուր պաղատանացս արգահատութեան սրտիս վտանգի, որ կարդամս առ քեզ, Տէր, ի նեղութեան:

Ժթ. 42ա-4ա Բան ԺԹ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Նայեաց ամենահայեաց տեսութիւն կենաց բարութեան յուսոյ... վասն մեծութեան փառաց քաղցրութեան ամենապարգեւ քո աստուածութեանդ, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Ի. 44ա-7ա Բան Ի. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօ[ս]ք ընդ Աստուծոյ ~ Տէր, Տէր անոխակալ եւ երկայնամիտ... բարեխնամաւ Տէր ամենեցուն, եւ քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:

Իա. 47ա-9ա Բան ԻԱ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ քանզի ես ինձէն անձամբ իմով ինքնագրաւ ի մահ... եւ քեզ, ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով՝ զաւրութիւն, յաղթութիւն, մեծութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Իբ. 49բ-51ա Բան ԻԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Դարձեալ այլաբանեցից ի նոյն շարունակ բարդեալ... անպակաս ձայնիւ, անհատ բարբառով քեզ վերընծայել գոհաբանութիւն՝ ի փառս մեծութեան Հաւրդ քոյ՝ Աստուծոյ մերոյ, յաւիտեանս. ամէն:

Իգ. 51ա-3բ Բան ԻԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ

~ Տէր Աստուած ամենայնի, զաւրաւոր յամենայնի... Համայնդ յամենայնում,
ամենայնիւ ստացեալ քեզ փառս:

Իդ. 53բ-5բ Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ
նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ: Բան ԻԴ.
~ Եւ արդ, որո՞ց խնդրոց արժանաւոր վարկանելով զիս... եւ ի ստեղծականաց
էից՝ գոհաբանութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Իե. 55բ-9ա Բան ԻԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկո-
ղի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօ[ս]ք ընդ Աստուծոյ
~ Բայց քանզի ի վերայ այսքանեաց դերութեանց... եւ ի հանդերձեալ մշտնջե-
նաւորութիւն յայտնութեան աւուրն մեծի յաւիտեանս. ամէն:

Իզ. 59ա-61բ Բան ԻԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին
հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ
~ Եւ արդ, ստուգապէս եւ իրաւաբար, ընդ որս... զի դու միայն ես երկնայնա-
միտ, ներաւդ, քեզ փառք յամենայնի. ամէն:

Իէ. 61բ-5ա Բան ԻԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկո-
ղի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ ~
Եւ քանզի ըստ ողբաձայնիցն բանաստեղծութեանց... ի փրկութիւն անմահից
կենացն անախտականաց, եւ քեզ, ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով փառք յաւի-
տեանս. ամէն:

Իը. 65ա-9ա Բան ԻԸ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին
հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստու-
ծոյ ~ Եւ արդ, զորս յայտնեցից եւ յաղազս ո՞յց նշանակեցից... եւ անճառ
վայելչութիւն մեծութեան, բարեվիճակ հարթութեան, զուգակշիռ հաւասար-
ութեան յաւիտեանս. ամէն:

Իթ. 69ա-72բ Բան ԻԹ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին
հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստու-
ծոյ ~ Եւ արդ, դու միայն սկիզբն բարեաց... տիրեալ համայնից ահաւորապէս,
եւ քեզ փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

Լ. 72բ-5բ Բան Լ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի
առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ
արդ, ճշմարտեսցի բան քո, ողորմած բոլորից Աստուած... եւ ո՛չ է բարութիւն
առանց քո, եւ քեզ վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն:

Լա. 75բ-8բ Բան ԼԱ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկո-
ղի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտէ խաւսք ընդ Աստուծոյ

~ Եւ արդ, քանզի բազմացուցի պայմանաւ բանիս... առ ամենեսին բարէգործ, միայն թագաւոր, աւրհնեալ ի բարձունս եւ յամենայն յաւիտեանս. ամէն:

լբ. 78բ-82ա Բան ԼԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, ես յետնեալս ի նախդրութեանց արժանաւորաց... վայել են փառք յերկնաւորացն վեհից եւ ի սրբոցն դասուց յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

լգ. 82ա-7ա Բան ԼԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, զյարմարութիւն պաշտաման բանիս... զի քո է գթութիւն եւ կարողութիւն եւ մարդասիրութիւն, զաւրութիւն եւ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

լդ. 87ա-93բ Բան ԼԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, առ այսոքիկ թշուառացեալ շնչոյս իմոյ... կամաց քոց կենդանատուաց, գովեալ երկայնամիտ, եւ քեզ վայել է փառք յաւիտեանս. ամէն:

լե. 93բ-5բ Բան ԼԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, Տէր զաւրութեանց, մեծութիւն ահեղ... եւ դու ես քաւութիւն եւ բժշկութիւն, նորոգութիւն եւ երանութիւն, եւ քեզ վայել է փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն:

լզ. 95բ-7ա Բան ԼԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ քանզի անթիւ են յաճախեցեալ եւ զերազանցութեամբ... յամենայնի միշտ աւրհնաբանեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

լէ. 97ա-9բ Բան ԼԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, այդ գումարտակ վերադասացեալ բարեշնորհութեամբ քոյդ պարգեւաց... հռչակեալ հնչմամբ ահաւորութեան յերկնի եւ յերկրի, եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն:

լը. 99բ-101ա Բան ԼԸ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Բայց արդ, որպէս երբեմն յայլ ընթերցուածի... մխիթարել, բժշկել, քաւել եւ կենադործել, եւ քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

լթ. 101ա-2բ Բան ԼԹ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծուլթեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ

Աստուծոյ ~ Եւ քանզի զկերպարանն առաջին լքի... գթած, մարդասէր, հզաւր, բարերար, ամենապարգեւ Քրիստոս թագաւոր, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Խ. 102բ-4ա Բան Խ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութիւն նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Ամենակալ Աստուած, բարերար, ստեղծիչ բոլորից... զի դու միայն ես աւրհնեալ ընդ Հաւր՝ ի գովեստ Հոգւոյդ Սրբոյ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Խա. 104աբ Բան ԽԱ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Որդի Աստուծոյ կենդանւոյ, աւրհնեալ յամենայնի... սկիզբն ամենայնի եւ յամենայնի ամենայն լրմամբ, աւրհնեալ ի բարձունս, եւ քեզ ընդ Հաւր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Խբ. 104բ-5բ Բան ԽԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութիւն նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Տէր Աստուած գթութեան, փրկութեան եւ ողորմութեան... առատաձեռնեա՛, եւ անրդէն ի քեզ իսկ պատուաստեցայց, փառաւորեալդ յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:

Խգ. 105բ-6բ Բան ԽԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութիւն նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Բլծչկական կրթականութեան ամենափորձ հնարաւորութեամբ... դու սկիզբն եւ լրումն ամենայնի, եւ ի քէն է ամենայն, եւ քեզ փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն:

Խդ. 106բ-8ա Բան ԽԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութիւն նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Աստուած անսահման, ծնունդ Աստուծոյ հարազատ, անթարգմանելի... մի Երրորդութիւն կատարեալ՝ ի յանձանց երից, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Խե. 108ա-11բ Բան ԽԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութիւն նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, յոյս բարեաց տնկեալ ի սրտի, անձն իմ կործանեալ... հզաւր, կամարար, կարաւղ, հնարաւոր, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Խզ. 111բ-14ա Բան ԽԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, վրիպեալս ես յաւէտ ամենապատիժ... ողորմած, խնամաւղ, մարդասէր եւ անոխակալ, բազմադուլ, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Խէ. 114ա-5բ Բան ԽԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~

ծոյ ~ Եւ արդ, զի՞նչ դոյ ասել ամաչեցելոյս... առ ի նոյն մարմին իւրումն զլիսոյ, քեզ փառք ընդ նմին, Հայր ողորմութեան. ամէն:

ԽԸ. 105բ-22ա Բան ԽԸ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօք ընդ Աստուծոյ ~ Բարձրեալ, Հզաւր, անսկիզբն, անեղ, անբովանդակելի... ընդ սկզբանդ եւ սկզբնաւորիդ սկզբանց, Սուրբ Երրորդութեանդ եւ միում աստուածութեանդ փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս. ամէն:

ԽԹ. 122ա-4բ Բան ԽԸ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, մի՛ տիրեսցեն անաւրէնութիւնք... միանգամայն եւ քաղցրութիւն, արքայութիւն, անեղծութիւն եւ փառք յաւիտեանս. ամէն:

Ժ. 124բ-7բ Բան Ծ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօք ընդ Աստուծոյ ~ Այդ արդ, քանզի որպէս ոչ է առանց Քրիստոսի Աստուծոյ ոգւոց փրկութիւն... աւգնութիւն եւ պահպանութիւն սրտի եւ ոգւոյ, բարեբանեալդ յամենայն յաւիտեանս. ամէն:

Ժա. 127բ-31ա Բան ԾԱ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, առ երկրածին ոք պաղատեցայ... անմահութեանց պարգեւաց տուիչ Քրիստոս, գովեալ յաւիտեանս. ամէն:

Ժբ. 131ա-2բ Բան ԾԲ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօք ընդ Աստուծոյ ~ Աւրհնեալ տիրաբար ի քումդ էութեան... ի գովեստ բարեբանութեան Հոգւոյդ քոյ Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն:

Ժգ. 132ա-6ա Բան ԾԳ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօք ընդ Աստուծոյ ~ Տէր, Տէր զաւրութեանց, բոլորից գոյից թազաւոր... Համաւրէն յանցաւորաց տարակուսելոց, եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով, փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս. ամէն:

Ժդ. 136ա-8ա Բան ԾԴ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, յամենայնի առ ամենայն ակնկալութիւն քո է ողորմութիւն... իբր յանեղծական մաղթողէ ընկալեալ աղերս ի յիմոյս ձայնէ, բարէգութ, մարդասէր, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Ժե. 138ա-41ա Բան ԾԵ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին

Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Եւ վասն զի սլացեալ ոգւոյս թեւաւք ի թիւս անբաւից... զի դու, միայն Տէր Յիսուս, ճանաչիս բարերար, անսահման փառաւք ընդ Հաւր եւ ընդ Հոգւոյդ Սրբոյ աւրհնեալ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ծգ. 141ա-3ա Բան ԾԶ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Իսկ զառիթան մահու դիպուածս դժոխարմատ ծառոյս... բժշկել, քաւել եւ կենադործել, զաւրելութիւն անվթարելի, եւ քեզ փառք յամենայնի. ամէն:

ծէ. 143ա-5ա Բան ԾԷ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Քրիստոս Աստուած, անուն ահաւոր, մեծութեան տեսակ... զի քո է փրկութիւն, եւ ի քէն է քաւութիւն, եւ քեզ վայել է փառք յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:

ծը. 145ա-7ա Բան ԾԸ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Աւրհնեալ Տէր Յիսուս ընդ Հաւր, ի կամս հաճութեան Հոգւոյդ քոյ Սրբոյ... պնդապէս հաւատով յուսոյն կարծրութեան ընդ քեզ բեւեռեալ անսպթաքելի, եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս. ամէն:

ծթ. 147ա-8բ Բան ԾԹ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Հաւատամ եւ վկայեմ մտաց զիտութեամբ... զի դու ես յոյս ապաւինութեան, Տէր Յիսուս Քրիստոս, աւրհնեալ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

կ. 148բ-54ա Բան Կ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօ[s]ք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, որպէս զի ոչ վայել է աւրհնաբանութիւն ի բերան մեղաւորի... զի եւ ես փրկեցայց՝ քաւեալ ամէնառատ քո այցելութեամբդ, եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն:

կա. 154ա-8ա Բան ԿԱ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Եւ ընդէ՞ր է ինձ զբնան, որ ի Սաղմոսին... յանդաստան կենաց խնամոց քոց կամացդ, ամենապարգեւ թաղաւոր Քրիստոս, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

կբ. 158ա-61բ Բան ԿԳ. Վերստին յաւելուած կրկին Հեծութեան նորին

Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Բարերար եւ բազմագութ, մարդասէր եւ երկայնամիտ, միայն թագաւոր... ի բարձունս երկնի եւ ի ստորեւս երկրի եւ ի բնակիչս նոցա յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

կդ. 161բ-3ա Բան ԿԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Այդ, արդ, ընդէր ոչ ի վերադրեցեալն Սաղմոս նախաճառական... ի սահմանս բոլորազանց եւ յամենայն յաւիտեանս. ամէն:

կդ. 163ա-5ա Բան ԿԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, առ ամենայն բան յամենայնի ուղեղ ես, Աստուած... եւ քեզ՝ ի հաճութիւն ընդունելութեան, ամենապարզեւ տէրդ բոլորից, փառաւորեալդ յաւիտենից. ամէն:

կե. 165ա-8ա Բան ԿԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, ես նախնիս ամպարշտաց... առ ամենայն ձայն դոհաբանեալ, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

կզ. 168ա-73ա Բան ԿԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Արդ, որ ոք եւ առցէ զայս դեղ մաղթանաց... եւ առ ելս շնչոյս իմոյ՝ փրկութեան մեծի եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով փառք յաւիտեանս. ամէն:

կէ. 173ա-5ա Բան ԿԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Բայց զի յոյժ արդար է բան իրաւանցն Քրիստոսի... ի փառս հայրենի իսկութեան մեծիդ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

կը. 175ա-8ա Բան ԿԸ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, ի յիշատակ ահարկութեան վերադրեցելոցդ... զի դու միայն ճանաչիս Աստուած՝ փառաւորեալ միշտ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

կթ. 178ա-80ա Բան ԿԹ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, վասն զի ի ձեռն մեծիդ եւ ամենահնար արուեստաւոր-

րիդ... եթէ կամեսցիս փրկել, նորոգել, քաւել, բժշկել եւ կենադործել, եւ քեզ փառք յամենայնի յաւիտեանս. ամէն:

Հ. 180ա-2ա Բան Հ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Եւ քանզի համբարձեալ զընթացս բանիս ի փոքունց աստի երկրայնոց... որ ո՛չ այլ իւրիք, քան թէ փրկութեամբ մարդկան պարարիս, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Հա. 182ա-7ա Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ: Բան ՀԱ. - Եւ քանզի երջանիկքն եւ փառաւորեալքն... ուժգին հեծութեան յուսա-հատելոյս: Եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգևովդ Սրբով փառք, պատիւ եւ իշխանութիւն յաւիտեանս. ամէն:

Հբ. 187ա-9ա Բան ՀԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Այդ, ահա, ձեզ ասեմ, ո՛վ եկեղեցիք միանձանց... բարեբանեալ միշտ յամենայնի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Հգ. 189ա-91բ Բան ՀԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Թաղաւոր բարձրեալ, հզաւր, ահաւոր... երէկ եւ այսաւր եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

Հդ. 191բ-4բ Բան ՀԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Արքայ երկնաւոր, Տէր բոլորեցուն... բարեխնամաւղ երկայնմտութեան, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Հե. 194բ-206ա Բան ՀԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօ[ս]ք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, ընկղմեալ, զմայլեալ եւ ի (հետազայ սրբազրուժմ)՝ սպառկործանեալ... այս իմ հաւատ յԵրրորդութիւնն, եւ այս ի մայրն իմ լուսափառ խոստովանեալ դաւանութիւն:

Հզ. 206ա-8ա Բան ՀԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Աստուած ողորմած, բազմազուլթ, հզաւր, ահաւոր, մարդասէր... արդեամբք ցուցցես՝ ի քեզ աւրինակեալ, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Հէ. 208ա-10ա Բան ՀԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ:

ծոյ - Եւ քանզի աւր է աւրհնաբանեալ եւ լուսանորոգ... բարեբանեալ միշտ ողորմութեամբ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Հը. 210ա-3ա Բան ՀԸ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, անկեալ յերեսս հողանիւթ կերպիւս... ամենակեցոյց թագաւոր անմահ, Տէր Յիսուս Քրիստոս, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

Հթ. 213ա-6բ Բան ՀԹ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Յիշեա՛, Տէր, Տէր զթութեանց, սիրաւոր իրաւանց... բնաւից ապաւէն թագաւոր լուսոյ, Տէր Յիսուս Քրիստոս, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ձ. 217ա-9ա Բան Ձ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Եւ արդ, ի վերայ այսքանեաց յուսահատութեանց... ամենայն եւ յամենայնում մի յերրորդութենէն, նմա փառք յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

ձա. 219ա-21ա Բան ՁԱ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Ընդ Աստուածածնին մաղթանաց՝ ահա եւ զվերնոցն անմահ հրեշտակացն... թուակցութեամբ Հոգւոյդ անճառի, վայել է փառք, պատիւ եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ձբ. 221ա-5ա Բան ՁԲ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Տէր Աստուած բարերար, բազմապարգեւ թագաւոր... եւ ի ձեռին քո է շունչ կենդանական բոլորեցուն: Եւ քեզ ընդ Հաւր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ձգ. 225բ-9ա Բան ՁԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ - Բարձրեալ անքնին, զաւրուծիւն ահեղ... եւ ի ձեռն քո բաշխին հաւաստութիւնք պիտանացուաց համայնից կենաց, եւ քեզ վայել է փառք յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ձդ. 229ա-30բ Բան ՁԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ - Արքայ երկնաւոր, թագաւոր բարձրեալ... զի դու ես Աստուած անքնին, առ ամենեւին՝ բաւական եւ յամենայնում՝ բովանդակ, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ձե. 230բ-2ա Բան ՁԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին

Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Իսկ արդ, վասն զի արթնականն մեր զուարթութիւն... ասացեն ընդ մեզ համաբանաբար զուգամասնութեամբ՝ եղիցի, եղիցի:

ձգ. 232ա-3բ Բան ԶԶ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Ընդ այսր հառաչանաց թախծութեան ողբոց... հոգւոց բժշկութեան քումդ հրամանի, Տէր ամենայնի, աւրհնեալ յաւիտեանս. ամէն:

ձէ. 233բ-5բ Բան ԶԷ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, քանզի ի գլուխ կատարման հասեալ... միայն հրաշագործ առ ամենայն երկայնմտութիւն, ընդ Հաւր եւ Հոգւոյդ Սրբոյ աւրհնեալ հանապազ, յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ձը. 235ա-7ա Բան ԶԸ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Եւ արդ, ջուր կամաց եւ կաթ արտասուաց... խորհրդական գովեստիւ փառք եւ երկրպագութիւն յաւիտեանս. ամէն:

ձթ. 237աբ Բան ԶԹ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Աստուած եւ Տէր, կեանք եւ արարիչ... փառք եւ պաշտաւն գոհաբանութեան յաւիտեանս. ամէն:

դ. 237բ-41բ Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ: Բան Ղ. ~ Բարեբանեալ Աստուած երկնաւոր, միայն արարիչ... զուգակցապէս փառաւորեալ յանբաւ եւ յաւիտենից յաւիտեանս. ամէն:

դա. 241բ-5ա Բան ՂԱ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~ Տէր, Տէր գթութեանց եւ Աստուած ողորմութեանց... եւ Հոգւոյդ Սրբոյ՝ բնաւից հաստողի եւ յաւրինողի յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

դբ. 245բ-53բ Բան ՂԲ. Ի փայտն երջանիկ բարեբաստութեան ժամահարին խորհրդածութեան աղաչանս եղեալ ընդ կերպարանս թարգմանութեանն ~ Գոհանամք զքէն, բարէգութ, միայն մարդասէր... յանչնչականաց հաստելոց վայելչական գոհութեամբ փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

դգ. 253բ-76ա Բան ՂԳ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին Հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խաւսք ընդ Աստուծոյ ~

ծոյ: Աղաւթք թարգմանաւրէն վասն սրբալոյս իւղոյն միւռոնի ~ Սուրբ ահաւոր անուն բարձրեալ անպատում... շնորհ ընձեռեալ զուգափառ եւ նման/// [ատիպ միշտ համ]բարձման եւ խոնարհութեան աւրինակ... Այն՝ իմ ձեռնարկութիւն ի սրբութիւն, եւ այս՝ արձանագրութիւն ի սրբութեանցն սրբութիւն:

ղղ. 276ա-7ա Բան ՂԴ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ. գիշերային ժամուն⁴⁷ ~ Աստուած յաւիտենական, բարերար եւ ամենակալ... եւ անուն քո կոչեցեալ է ի վերայ ծառայից քոց: Եւ քեզ ընդ Հաւր, Հոգւովդ Սրբով փառք եւ իշխանութիւն յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

ղե. 277ա-8ա Բան ՂԵ. Վերստին յաւելուած կրկին հեծութեան նորին հսկողի առ նոյն աղերս մաղթանաց բանի. ի խորոց սրտից խօսք ընդ Աստուծոյ ~ Արգեակն արդար, ճառագայթ աւրհնեալ... զատեալ ի մեղաց անմահ կենդանութեամբ՝ ի յարութեանն արդարոց, Հաւր քում աւրհնեցեալ: Ընդ որում քեզ փառք, եւ Հոգւոյդ Սրբոյ բարէբանութիւն՝ վայելչական գոհութեամբ այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

~ 278ա-9բ Յիշատակարան մատենիս դրութեան ~ Ըստ հոլովման ընթացից ամանակաց յառաջարժութեան, որ ըստ լրապատարն նշուլագեղն արփիաճաճանչ լուսակիր աւրակշիռն մշտա[278բ]փարատն ակնապարարականն արեւո՛ւ ստեղծականն արուսեկի, որ համբարէ, կուտէ ամաց յոլովութիւն ի չափս դարուց շնչասպառ եւ կենդանանորոգ առուղիկան յաւիտենիս, ի յաւարտումն կատարման իններեակ յոբելինին, ի սկիզբն պսակելոյ մտի տաանեկին յաբեթական տոհմիս տումարի, յետ երից ամաց անցելոց, որ զկնի գալստեան ի կայս եւ ի կոյս կողմանց հիւսսոյ դիմաց արեւելից՝ յաղթաւղ եւ մեծ կայսերն Հոռոմոց Բասլի, յորժամ ընդարձակ եւ մակագաւթ կանոնաւ սփիռ տարածէր՝ լիասահման եւ անխորոց ի ստուարակարկատ կոթողս կարծր արձանաց՝ ի ձգումն ձեռին եւ յանխզելի լարս պարանաց երկարագունից, անթարթափ ի նոյն վերասլացեալ ի յաջ եւ յահեակ՝ սեպհականել յաւելուլ բաժինս մասանց վիճակաց խմբից աշխարհաց ի ծոց իւր: Արդ, ի յայնմ անդրութեան միջոցի, յորում եզերեալ ընդոտնեցաւ [279ա] թշնամիք եկեղեցւոյ, ստացեալ հիմնեցի, կառուցի, կարգեցի, կուտեցի, արձանացուցի, դիզի, բարդեցի, կացուցի, ցուցի, հաստատելով ի հրաշակերտութիւն միազոյ իրի զբազմաստեղնեան դրուագս դրութեան այսմ սոփորի արգասաւորի, ես Գրիգոր կրանաւոր քահայնայ՝ յետին բանահիւսաց եւ կրտսեր վարժապետաց, գործակցութեամբ եղբար իմոյ ընտրելոյ Յովաննէս կոչեցելոյ՝ Նարեկայ մեծափառ եւ բարձ-

47 «Գիշերային ժամուն» բառերը հեղինակային չեն, ընթերցման հեղազայ հրահանգ են:

րապատիւ ուխտի վանականի, որք իբրեւ զմի մարմին բանական ի յերկուց առ մի կերպարան շինելոյ դիմաց կենցաղակցելով ո՛չ միայն հարազատք, այլ եւ միաշունչք, միակրանք համապատիւք զուգահաւանք, ի քառից աչաց առ միեւնոյն շաւիղ խորհրդոյ տեսեալք:

Արդ, հայցեմք ի ճաշակողացդ յայսմ սեղանոյ յոքնաւրէն եւ ախորժահամ հանդերձելոյ՝ յիշատակել զմեզ ի մաղթանս ուղիղս եւ ի պատկանաւոր խնդրուածս, սեռն սիրով ի միտս բարիս, որով եւ [279բ] դուք եղիջիք գրեալ ի մատեանս կենաց վերին դպրութեանն:

Բ. 17բ-19ա [Վասն յիմար եւ իմաստուն կուսանաց] ~ Այդ այդ, այժմ, / Որ եւ ժամանակ է կանգնել մեղաւք զլորելոյս, / Ի մուտս եւ յելս արեգակնաթիւ կենցաղոյս, / Ըստ աստուածախաւս եւ փրկաւետ անաւթին ընտրութեան, / Եթէ ժամանակ ընդունելոյ, / Եւ ահա իսկ աւր փրկութեան է այս յաւիտեան: / Այդ աղաչեմ զքեզ քո⁴⁸ գթութիւնդ, ստեղծիչ եւ Տէր, / Լսաւդ պաղատանաց եւ ողորմած, / Որք խնդրեն ի քէն, / Քրիստոս Աստուած, արարիչ եւ Տէր, / Լույս խաւարելոյս եւ դարձ մոլորելոյս, / Ճանապարհ առ հայր⁴⁹, / Որք ուղիղ գնացեն, / Եւ դուռն յաւիտեանական մտին ի կեանս, / Եւ բացաւդ դրանս փառաց / Առ նորոգաւդ Հոգիդ համադոյ քոյ⁵⁰, / Եւ Հաւրդ քոյ հզաւրի, / Ըստ քում [18ա] աստուածական բարբառոյ, / Եթե՝ ե՛ս եմ ճանապարհ եւ ե՛ս եմ դուռն, / Եւ ոչ ոք կարէ գալ առ Հայր, եթե ոչ ինեւ: / Եւ արդ, ի խնդրելս իմ քաւութիւն մեղաց իմոց, / Յոյս իմ Քրիստոս, / Բա՛ց ինձ զլսողութեան դուռն, / Փրկութիւն իմ Յիսուս, / Թէպէտ գարշութեամբ բոլոր / Պղծալի է զգայարանաց իմոց տիրանք, / Եւ ժահահոտով խաւարեալ է լուսաւորութիւն մտացս, / Ժանտասէր եւ գարշելի են խորհուրդք իմ, / Որ եւ յայսազան դործոյ վարեալ կորանայ / Եւ խորտակի պատկեր թագաւորական փշաբեր՝ եղեալ հոգի իմ⁵¹: / Այդ թէպէտ եւ բազմակործան եղէ, / Բարդեալ իմ դաժան մեղաւքս, / Սակայն վստահ եղեալ հաստատիմ յուսով սերտիւ / Առ քո անյիշաչար տէրութիւնդ, / Եւ ի ձեռն քո յորջորջեալ անհասանելոյդ անուն սահմանեալ՝ / Կամեցար փառատրիւ հաճութեամբ քո, / Յարանուն սահմանեցեր մեծութեան քում, մարդասէր, / Եւ դարձեալ յայտնեցեր զմարդասիրութիւնդ քո / Եւ զՀաւր⁵² քում՝ ասելով. / «Ուրախութիւն եղիցի առաջի Հաւր⁵³ իմոյ, / Որ յերկինս է, / Վասն իմոյ մեղաւո[18բ]րի, որ ապաշխարիցէ»: / Արդ, հաւատամ

48 3589 գրո

49 3589 անկելոյս] առ հայր

50 3589 քո

51 3589 > եղի իմ

52 3589 զՀայր

53 3589 Հայր

եւ յուսամ / Ի հրաման քո փրկաւետ քարոզութեան, / Մարդասէր Քրիստոս Աստուած իմ, / Պաղատիմ առ քեզ եւ խնդրեմ ի քէն՝ / Շնորհեա՛ ինձ զանթիւ բազմութիւն մեղաց իմոց, / Ձգործս պարտեաց իմոց / եւ զանչափութիւն չարեաց իմանալեաց զգայարանաց իմոց, / Զխորհրդոց եւ զմտածութեանց: / Զանդադար աւտարոտի սխալանաց իմոց / Զթերութիւն լուծեա՛, Տէր իմ Յիսուս, / եւ զանհամութիւնս իմ համեղացո՛ / Աղիւ քո ճշմարութեան, / Սրբեա՛ եւ բժշկեա՛ զնեխեալ վէրս հոգւոյս, / եւ խնդրե՛ա զմոլորեալ ոչխարս, / Հովիւ քաջ եւ արարիչ բարի. / Զգինս արեան քոյ աստուածային, / Բժշկեա՛ ի մեղաց զտառապեալ անձն ոգւոյս, / Փրկեա՛, Տէր Յիսուս, յանշէջ գեհնոյն / եւ ի խաւարային անսպառ տանջանացն, / Զվերստին քո նորոգեալս պատկեր փառաւք աստուածազարդեա՛⁵⁴: / Ծագեա՛, Տէր իմ Յիսուս, զիմանալի քո զաւրութիւնդ / եւ կարողացո՛ զիս կատարել զկամս քո բարի: / Վասն զի քո է ողորմութիւն եւ քո է գթութիւն, / Քո է փրկութիւն եւ զաւրութիւն, / եւ քո է այցելութիւն եւ քաղցրութիւն, / Քո է [19ա] ներողութիւն եւ երկայնմտութիւն, / եւ քո է կարողութիւն բժշկութեան, / Ի քէն է քաւութիւն մեղաց, / եւ ի քէն է սրբութիւն ոգւոց, / եւ դու ես ողորմած եւ մարդասէր, / Աստուած իմ Յիսուս, / Ձգործս ձեռաց քոց մի՛ անտես առներ: / եւ քեզ ընդ Հաւր քում հզաւրի / եւ Հոգւոյդ նորոգողի եւ քո էակցի, / Սուրբ Երրորդութեանդ եւ միածնութեանդ / Փառք, իշխանութիւն եւ պատիւ եւ երկրպագութիւն / Այժմ եւ միշտ եւ յաւիտեանս յաւիտենից. ամէն:

Գ. 279թ-80ա [Ներսիսի Լամբրոնացւոյ Վարք սրբոյ առնն Աստուծոյ Գրիգորի Նարեկացւոյ] ~ Սուրբ Հայրս մեր, աստուածաշնորհ քահանայս եւ կրանաւոր Գրիգոր էր ի Նարեկայ վանից... մարմինն եղեալ կայ ի նոյն Նարեկայ վանս հուպ եկեղեցւոյն սրբուհւոյն Սանդուխտոյ⁵⁵:

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ԳՐՋՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԻ

- 10բ (ստ. լս.) Թ. Թուղթ յառաջ ե՛րթ, գի՛տ զԺԲ. համարն:
- 11բ (ստ. լս.) Թ. Թուղթ յառաջ ե՛րթ եւ գի՛տ զԺԲ. համարն:
- 15բ (ստ. լս.) Ի մայիսի Ժ. երեկ ձոյն եւ խիստ սառամանիկ վասն մեղաց մերոց, [16ա] զոր ակն ունիմք յԱստուծոյ ի բարին դարձուցանել:
- 19բ (ստ. լս.) Թ. Թուղթ յետ երթ եւ գիտ զԺԱ. համարն:
- 20բ (ստ. լս.) Թ. Թուղթ յետ երթ, գիտ զԺԳ. համարն:
- 21բ (ստ. լս.) Աւրհնեալ է Աստուած:

⁵⁴ Նախ գրել է՝ աստուածազարդեալ, ապա վերջին «զ»-ն ջնջել է՝ վրան հանման չափերը դնելով:

⁵⁵ Նարեկ, քննական, էջ 169-72:

28ա (արտ. լս., սեւ եւ կարմիր՝ կրկնագիծ շրջանակի մէջ) Մաղթանք զօլր-
լաւորք արհօրաց գիշերայնույ (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 34բ):

68ա (արտ. լս., սեւ եւ կարմիր՝ կրկնագիծ շրջանակի մէջ) Ընդգիմամարտ
դիւաց այս նուագ աղօթից եւ դիւասարսուռ ջերմնատազնապ ախտաւորու-
թեանց Աստուծով ազատիչ (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 80բ):

84բ (արտ. լս., սեւ եւ կարմիր՝ կրկնագիծ շրջանակի մէջ) Աղօթք, որ նախ-
քան պատարագն մատուցանի (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 100ա):

87ա (արտ. լս., սեւ եւ կարմիր՝ կրկնագիծ շրջանակի մէջ) Ի հանդիսարանս
խօսից ատենի բանս մաղթանաց, որով Հոգին Աստուծոյ հաշտեալ հասանէ
յօզնականութիւն (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 102բ):

88ա (արտ. լս., սեւ եւ կարմիր՝ կրկնագիծ շրջանակի մէջ) Երրորդութիւն
անայլայլական նորոգ ստեղծաբանութեան ազդեալ յԱստուծոյ, յոր ինչ ի նի-
կիայն սահմանեցաւ հաւատ (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 104բ):

110բ (ստ. լս.) Մեղայ յամենեցունցս տիրեալս մեղա (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589,
129ա):

131ա Աղաւթաւդ եղբայր, թողութիւն մեղաց խնդրեա՛ մեղուցեալ անձինս
թորոսի, եւ Աստուած տայ քեզ զվարճն (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 152ա. «Աղաւ-
թաւդ եղբայր թողութիւն մեղաց խնդրեա մեղուցեալս Վարդանայ եւ Աստու-
ած տայ քեզ զվարճն»):

150ա (ստ. լս.) Ուղիղ թուի, թէ ջնեալն է յԳ. լաւ օրինակս գտեալ (Հմմտ.
ձեռ. Հ^մ 3589, 173ա):

177բ (արտ. լս., սեւ գծային շրջանակի մէջ) Մեղաց աւրինակք (Հմմտ.
ձեռ. Հ^մ 3589, 204ա):

183ա (արտ. լս., կրկնագիծ շրջանակի մէջ) Բանք պանծալիք հաշտեցու-
ցիչք Աստուծոյ (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 210բ):

193ա (արտ. լս., սեւ գծային շրջանակի մէջ) Աղերս աղաչէ (Հմմտ. ձեռ.
Հ^մ 3589, 222ա):

195ա (արտ. լս., կարմրագիծ շրջանակի մէջ) Դարձեալ առ նմին կրկնա-
պատիկ երկրորդութիւն աստուածային հոգւովն ազդեցեալ, յոր ինչ յառա-
քելոցն սահմանեցաւ աւանդութիւն առ ամենայն լուսաւորութիւն եկեղեցւոյ
դաւանութեան, մեկնապէս եղեալ աստանօւր եւ որ առ անշնչականս նութեղէն
ցուցանի երանաւոր կերպադրութիւն անճառելի (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 224բ):

196բ (արտ. լս., սեւ գծային շրջանակի մէջ) Յառ որինակն այն սահմա-
նեցաւ բան այլ իմն խորհրդածութիւն աստուածային աւանդութեան (Հմմտ.
ձեռ. Հ^մ 3589, 226ա):

199ա (արտ. լս., սեւ եւ կարմիր՝ կրկնագլիծ շրջանակի մէջ) Ընդդէմ պիղծ աղանդաւորացն անիծեալն Թոնդրակեցաց, Նոր ման[իւն]եցւոյ (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 229ա):

208ա (արտ. լս., սեւ գծային շրջանակի մէջ) Աղաւթք երկրորդ մեծի ուրբաթի (շրջանակից դուրս) Առաջինն յԼԶ. է (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 239բ):

214բ (արտ. լս.) Ռ.-Ռ. (1000-1000) վայ ինձ (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 246բ):

272ա (սեւ երկգլիծ շրջանակի մէջ) Սակս սրբալոյս իւղոյն միւռոնի:

280բ (գլխաւոր) Փառք սրբոյ Երրորդութեանն՝ Հաւր եւ Որդւոյ եւ Հոգւոյն Սրբոյ յաւիտեանս. ամէն: Որոյ շնորհիւ աւարտեցաւ ողբերգականս այս մատեան, զոր ի Հոգւոյն Սրբոյ շարժեալ գրեաց սուրբն ի Հայրս Գրիգոր Նարեկացի, որում ցանկացաւդ եղեալ իմ, զի տեսի զանհամար ազգս անաւրէնութեանց եւ ախտից, զորս սա թուէ առ իս բազմապատկաբար կատարեալ, այդ եւ անդարձ ի նոյնն, եւ ստացայ զսա գրչութեամբ ինձ հրապարակիչ, դսրովիչ եւ կառավիրիչ ի կենդանութեանս եւ զկնի մահուանն, որչափ մնասցէ սա կամաւք Տեառն ի ձեռս այլոց, պարսաւելով զխայտառակութեան արժանիս, զի թերեւս եւ ողորմանցն, որ աստ լուիցէ վասն իմ Տէր: Եւ զձեզ աղաչեմ, որք պատահէք, զինչ աւրինակաւ եւ իցէ՝ յիշել աղաւթիւք զեղկելիս՝ զԹորոս, եւ զԳրիգոր՝ Հայրն իմ, եւ զիմ մնացեալ եղբարսն, եւ անյարմարութեան գրոյս ներեցէք, զի այս է կար իմ:

Յիշեցէ՛ք զհոգեւոր Հայրս մեր՝ զիմաստուն ըաբունիս՝ զսրբազան եպիսկոպոսս զՎարդան: Յիշեցէ՛ք զհոգեւոր Հայրն իմ՝ զԳրիգոր [281ա] ծերունի, զի շատ ձեռնտու լեալ է մեզ ի հոգեւորն եւ ի մարմնաւոր: Յիշեցէ՛ք եւ զԲ. եղբարս՝ զՊաւղոս եւ զԹ[ա]դէոս, զի աւրինակս սոցա էր, որ գրեցի: Յիշեցէ՛ք զՅոհաննէս կրաւնաւոր քահանայ, որ զթուղթս կոկեաց: Յիշեցէ՛ք զճգնաւոր մինակեաց զազգակից իմ՝ զՎասիլ, զի եւ սա շատ է աշխատել առ մեզ, եւ Աստուած յիշողացդ եւ յիշելոցս ողորմեսցի:

Գրեցաւ սա ի թվին Հայոց 22. (1331), յԱկներոյ վանքս, առ դուրս տաճար Տիրամաւրն եւ Սուրբ Առաքելոցն եւ այլ սրբոց, ի Թագաւորութեանս Լեւոնի՝ որդի արքայի Աւչնի, ի կաթողիկոսութեան՝ Յակոբայ, յառաջնորդութեան վանիցս Մխիթարայ, եւ ի փակակալութեան Ստեփաննոսի, յորդորելով սոցա եղբարցս, որոց ողորմեսցի Քրիստոս, եւ նմա փառք յաւիտեանս. ամէն (Հմմտ. ձեռ. Հ^մ 3589, 344աբ):

ՅԻՇԱՏԱԿԱՐԱՆ ՀԵՏԱԳԱՅԻ

282բ (ԺԴ. դար՝ 1375ից առաջ) Ես՝ նուաստ արեղայ Ներսէս, Թափառական եւ մեղսաներկ ոգի, չոգայ յԱրեւելից աշխարհէն ի Հայոց Մեծաց տանէ ի Թաղաւորանիստ եւ յաստուածապահ երկիրն Կիւլիկիա՝ ի սուրբ մենաստանն, որ Ակներոյ վանք առձայնի, եւ կեցի առ սուրբ եղբարսն, որ ի սուրբ ուխտն, իբրեւ ամս երիս, բազում գոհութեամբ եւ ուրախական սրտիւ աւելի պատւելով, քան զոր արժեաք: Եղիցի նոցա Հատուցումն ի Տեառնէ, իսկ արեղայ ոմն, որոյ անուն Անդրեաս ճանաչի, գթացեալ ի վերայ մեր ցաւակցաբար սիրով, որպե[ս] Հայր յորդի տեսեալ զանձուկ սրտիս, որ առ սուրբ տառս Հոգիանորոգ, եւ շնորհաց մեզ ձրի, առանց փոխարինի զգիր[ս] շնորհալի, որ ի Գրիգորէ Նարեկացոյ վերընծայեցաւ Հարանց ճգնազգեցից՝ ի սփոփանս եւ ի դաստիարակութիւն անարժան ոգւոյս: Եւ ես կրկնակի աղ[երսանաւք] աղաչեմ եւ խնդրեմ ի Հանդիպողացդ /// արգասաւոր յիշատակարանի յիշել առաջի Քրիստոսի] Աստուծոյ զԱնդրեաս քահանայ, որ ետ մեզ ձրի զտառս զայս, եւ զիս՝ զՆերսէս, մի՛ մոռանայք, զի տուաւդն առատ է, միայն զբախելն խնդրեւ եւ բանալն ա///իսկէ եւ որով յեղանակաւ յիշեք, նոյն որակաւ եւ դուք յիշիք ի Քրիստոսէ Յիսուսէ Տեառնէ մէրոյ. ամէն:

38բ (ստ. լս., ԺԵ. դար) Աստ երեւեալ էր Քրիստոս:

133ա (ստ. լս., ԺԵ. դար) Աստ երեւեալ է Քրիստոս սրբոյն Գրիգորի:

278բ (վեր. լս., ԺԸ. դար) Զայ տառս լավ կարգա՛:

268բ (արտ. լս. ԺԸ. դար) Ափրիկ, Սարգիս, օրհն[է], Մալխաս, Ղութնի:

281ա (1814 թ., նոտրդիր) Թիվն ՌՄԿԳ.ին (1814), որ ես՝ Աւետըսի որդի ՆՀայպետս, այս Նարէկս առի, վաճառեմ եւ վարեմ: Օվ ոք կըկարդայ Ա. մէ բերան ողորմի տայ, Աստուած իւրեանց ողորմի: